

В. Д. Клімашевський,
*студент V курсу 16 групи
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕДУРИ ПОМИЛУВАННЯ В УКРАЇНІ

Питання помилування осіб, які відбувають покарання на підставі обвинувальних вироків судів, вивчають уже давно і досить глибоко такі науковці, як А. Музика, П. Ромашкін, Ю. Саженов, М. Сірий, Г. Москаль, А. Шиян, О. Посімбайло, В. Гончаренко, Є. Письменський, М. Романов, Т. Ніколаєнко та ін. Дослідженню правових механізмів реалізації права на помилування були присвячені дисертаційні роботи вчених С. Школи та О. Чепелюк, а також монографії А. Музики [1, с. 70].

Однак, незважаючи на це, питання помилування в Україні все ще залишається проблемним і недостатньо висвітленим, оскільки положення, якими врегульовується ця процедура, змінюються із діяльністю кожного новообраного Президента, а тому необхідно розглянути і проаналізувати основні моменти, пов'язані з помилуванням.

Основною проблемою на сьогодні залишається невизначеність, що являє собою помилування, оскільки в жодному нормативно-правовому акті не знайшло свого закріплення поняття «помилування». Про помилування згадується в Конституції України, де в п. 27 ст. 106 зазначається, що Президент України здійснює помилування. Також помилуванню присвячено ст. 87 КК України, воно згадується у ст. 151–152 КВК України. Основним нормативно-правовим актом, який регламентує здійснення процедури помилування, є Указ Президента України, яким затверджено «Положення про порядок здійснення помилування» (далі – Положення) від 21.04.2015 р. № 223/2015 з наступними змінами і доповненнями [3].

Прийняття цього Положення вимагає детального аналізу норм законодавства з метою виявлення прогалин і їх нівелювання, вирішення питання про те, які зі змін запроваджує це Положенням у порівнянні з попереднім і яким чином змінюється обсяг прав засуджених.

Вивчення чинного Положення дозволяє вести мову про те, що характер такої кількості змін як позитивно, так і негативно впливає на правовий статус засудженого.

Одне із перших нововведень, яке негативно, на нашу думку, позначається на правах засуджених і обмежує їх – це зменшення видів помилування. Так, нове Положення порівняно із старим позбавило можливості Президента здійснювати заміну покарання або невідбуту його частину більш м'яким покаранням. Відсутність ще одного так званого альтернативного виду помилування свідчить про регресивний характер зміни, що розглядається, і позбавляє можливості засуджених сподіватися на зменшення покарання.

Наступною (не менш важливою) зміною слід назвати розширення переліку осіб, які мають право звертатися із клопотанням про помилування. Зокрема, до цього переліку було включено захисника, одного з батьків, дружину (чоловіка), дитину, законних представників та інших членів сім'ї [3], а також голови або іншого члена Комісії при Президентові України у питаннях помилування, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Уповноваженого Президента України з прав дитини, Уповноваженого Президента України з прав людей з інвалідністю, Уповноваженого Президента України у справах кримськотатарського народу [3]. Проте останні з названих осіб можуть звертатися із клопотанням лише у виняткових випадках за наявності надзвичайних обставин. Додамо, що формулювання «у виняткових випадках за наявності надзвичайних обставин» як підстава для помилування стосується й осіб, які засуджені за тяжкі чи особливо тяжкі злочини або мають дві і більше судимостей за вчинення умисних злочинів чи відбули незначну частину призначеного їм строку покарання, що виступає додатковим звуженням можливостей засудженого бути помилуваним. Пояснимо. Категорії «надзвичайні обставини» і «виняткові випадки» не визначені і не знайшли свого закріплення у нормативно-правових актах, які детально регламентували б перелік таких випадків і надзвичайних обставин. Усе це свідчить про порушення принципу правової визначеності і створює широкі можливості для різного тлумачення і неправомірного використання цих понять [2].

Зупинимося ще одній зміні. Йдеться про наявність у даному Положенні такого формулювання, як «відбуття незначної частини призначеного покарання», що також не відповідає принципу правової визначеності і наділяє необмеженими дискреційними повноваженнями Комісію при Президентові України з питань помилування, від тлумачення якої залежатиме подальша доля засудженого. Проте нововведення, закріплені у п. 5 Положення, мають і позитивну спрямованість, оскільки, на відміну від попереднього, чинне Положення не поширює вимог виняткових випадків та надзвичайних обставин на осіб, до яких раніше застосовувалася амністія, умовно-дострокове звільнення та заміна покарання більш м'яким [2].

Заслуговує на увагу і необхідність прийняття відповідного нормативно-правового акта з питань діяльності Комісії при Президенті України з питань помилування, а саме встановлення та закріплення процедури її діяльності. У п. 8

Положення вказується, що до її складу призначаються висококваліфіковані юристи, громадські діячі, політики і представники творчої інтелігенції, хоча не зазначено, яким чином здійснюється відбір даних кандидатів і хто може стати членом цієї Комісії. Також Положення не регламентує часових меж, у рамках яких проходять засідання Комісії, а також час, протягом якого Комісія розглядає клопотання засудженої особи і приймає відповідне рішення. Таким чином, мова йде про відсутність нормативно-правової регламентації діяльності Комісії стосовно процедури розгляду клопотань. Отже, необхідно швидко вирішити цю проблему шляхом прийняття відповідного акта, який врегулював би таку діяльність і сприяв би більш ефективній роботі Комісії.

Важливим кроком на шляху до демократичного суспільства стало запровадження в Положенні нового строку, протягом якого засуджений, клопотання про помилування якого було відхилено Комісією, може звернутися з новим клопотанням. У попередньому Положенні такий строк становив п'ять років для осіб, засуджених до довічного позбавлення волі (за відсутності нових обставин), і один рік для засуджених до інших видів покарання. На сьогоднішній день дану норму було видозмінено в бік покращення становища засуджених, адже строк, після якого засуджений, клопотання якого було відхилено, може повторно звернутися до Комісії – один рік. Це стосується звернень усіх засуджених. Найбільше значення ця норма має для осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, оскільки зменшує час, який необхідно чекати, аби повторно звернутися з клопотанням про помилування.

Наостанок хотілося б зазначити, що висвітлені проблемні питання не є вичерпними, існує ще багато неврегульованих моментів, пов'язаних із помилуванням в Україні.

На нашу думку, регламентація процедури помилування не повинна бути закріплена Указом Президента України. Необхідно і доцільніше було б врегулювати питання помилування шляхом прийняття спеціального закону, в якому була б повністю прописана процедура помилування. Це, крім того, внесло б ясність і щодо того, як розуміти поняття «помилування», дозволило б закріпити види помилування, навести дефініції основних понять, вичерпний перелік виняткових випадків і надзвичайних обставин. До того ж регламентації потребує і процедура діяльності Комісії. Отже, шляхом прийняття закону про помилування можна усунути наявні недоліки і забезпечити дотримання прав і свобод засуджених.

Список літератури

1. Дем'янчик В. В. Помилування осіб, які відбувають пробачення [Електронний ресурс] / В. В. Дем'янчик. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/8/59.pdf>

2. Човган В. Аналіз нового Положення про порядок здійснення помилування та врахування у ньому пропозицій громадськості. [Електронний ресурс] / В. Човган. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?do=print&id=1430478161>

3. Про Положення про порядок здійснення помилування: Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/223/2015>

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкіна та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батоба» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911 . Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.